

POHLEDY NA LITERÁRNÍ TEXT V GLOTTODIDAKTICE

Text literacki i tekst kultury w glottodydaktyce. Ed. Wojciech Gorczyca. Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej, 2010. 158 s.

V roce 2010 vydala Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej sborník statí věnovaný otázkám literárního textu a textu kultury v glottodidaktice. Editorem sborníku se stal Wojciech Gorczyca. Stati představené v této publikaci byly psány postupně v letech 2004–2009.

Publikace dává možnost pochopit fenomén literárního textu v jeho mnohotvárnosti a také v širších souvislostech, především ve spolupůsobení s textem kultury. Editor přitom zdůrazňuje, že problematika textu kultury zde není ztotožňována s problematikou vlastního uměleckého textu. Jde o jiný komplex problémů, týkajících se hlavně takzvaného makrotextu. Spojovacím základem v problematice literárního textu a textu kultury je podle koncepce sborníku problém interpretace a recepce. Z tohoto vyplývají otázky spojené s významem, pamětí, vnímáním a kontextem. Všechny vyjádřené teze jsou aplikovány v práci se studentským auditoriem, jejíž výsledky jsou představeny v následujících článcích v podobě úkolů nebo vlastních studentských písemných prací.

Dále je sborník zaměřen na pojetí intertextuality a diskursu, což je zcela v souladu se současným charakterem vědeckého myšlení a všeobecným dnešním světonázorem. Nakonec je tady v centru pozornosti překlad a tlumočení jako předpoklad dorozumění a interpretace, a také jako objekt interdisciplinárního zkoumání.

V souvislosti s naznačenými problémy je kniha rozdělena na čtyři kapitoly. První kapitola je věnována možnostem recepce a interpretace literárního textu. V této části je většina článků napsána Wojciechem Gorzycou, dále se zde podíleli Katarzyna Rutka, Barbara Lipska-Gorczyca a Libor Pavera. Z jejich článků se dozvíme o čtení symbolů literárního textu z intertextuální pozice (na příkladu A. Čechova) nebo o analýze textu a jeho pochopení (v daném případě poetického textu Puškina a Lermontova) v rámci toho či jiného diskursu. Kromě toho zde nacházíme pokus o interpretaci básně A. Marvella, podle které je zvolen didaktický přístup a odpovídající didaktické úkoly.

Objektem druhé kapitoly je text kultury jako makrotext. Autoři (Wojciech Gorczyca, Katarzyna Rutka, Krzysztof Polok, Anna Ciučka) se dotýkají jak lingvistických, tak literárněvědných problémů, mezi nimiž je například kulturní příroda jazyka jako takového, a také recepce publicistického textu (jako předmět analýzy byla zvolena esej Nikity Sokolova) a jazyka novinářů.

Ve třetím oddílu publikace jsou představeny práce studentů zaměřené na intertextuální bádání. Je zajímavé, že jsou všechny tři články psány rusky. Autoři (Katarzyna Buława, Jowita Pawlik, Ewelina Wasilewska) se pokouší o interdisciplinární zkoumání textů v širších vztazích se společenskou situací z historického, sociálně politického, kulturního hlediska aj. Tímto způsobem se snaží interpretovat *Slovo o pluku Igorově*, texty I. Bunina, A. Achmatovové a M. Cvetajevové.

Poslední, čtvrtá kapitola je věnována „gramatice“ textu, což je těsně spojeno s problematikou takzvaných žánrů řeči (podle M. Bachnina) a mentální podstatou řečových aktů. Tyto otázky nastolují Wojciech Gorczyca a Barbara Lipska-Gorczyca ve svých pracích o F. M. Dostojevském (*Zločin a trest*) a A. Čechovovi (*Chameleon*).

Články ve sborníku jsou psány v jazyce polském, ruském a anglickém.

Předností této publikace je slovník nejdůležitějších pojmů nutných pro pochopení naznačené problematiky. Další přínosnou součástí knihy je bibliografický seznam nápomocný při bádání v této oblasti, které se zdá být velmi aktuální, zvláště v kontextu dnešního „intertextuálního“ vidění světa jako takového.

Natalia Chuveleva

BAROKNÍ POETIKA A IDEOLOGIE

Sivia Lauková: *Sondy do barokovej literatúry*. Univerzita Konštantína Filozofa, Filozofická fakulta, Nitra 2009.

Žačka prof. Marty Kerul'ové Silvia Lauková se zabývá starší slovenskou literaturou, zejména barokem. Z této oblasti publikovala řadu studií na Slovensku i mimo něj, prezentovala svá pojetí na mezinárodních konferencích apod. Barokní literatura má ovšem svou strukturu – svou duchovní dimenzi a ty soubor studií S. Laukové v podstatě pokrývá, tedy problematiku barokní duchovní písně, téma marnosti/pomíjivosti („vanitas vanitatum“, tedy „marnosti nad marnost“ – s reflexí starozákonního Kazatele/Ecclesiastes). *Slovenské verše* (1652) Petra Benického, který je také autorem *Maďarských rytmů* (1664, Magyar Rithmusok) jsou psány v tzv. slovakizované češtině: do jaké míry je slovakizovaná, do jaké míry jde o dobové české tvary, zůstává otevřené, ale to je otázka širší a souvisí s celou koncepcí slovenského jazyka a literatury v současné slovenské lingvistice a literární vědě. Toto dílo – stejně jako *Valaská škola mravův stodola* (1755) Hugolína Gavloviče – je natolik zajímavé, byť silně imitativní, že by se slušelo uvádět je zcela systémově do širších souvislostí; takhle to vypadá, jako by šlo o nějaké výlučné opusy. Kýžená kontextualita se týká také tematických a problémových okruhů, mimo jiné např. tématu smrti (thanatologie), dnes opět – stejně jako v baroku – téma vysoce frekventované a dokonce módní. V případě Gavloviče, jak Lauková uvádí, lze najít v dosti reprezentativním shluku v podstatě všechny důležité okruhy tématu „vanitas vanitatum“ v barokní literatuře. Podobného tématu se týkají i motivy marnosti v díle Jána Abrahamffyho *Knížka modliteb nábožných* (Trnava 1693; svět je smrt, kdo ho nemiluje, zůstává naživu – s. 44). Motivы marnosti nachází autorka i v proslulém zpěvníku *Cantus Catholici*; motiv smrti je v již zmíněné Gavlovičově Valaské škole.

Duchovní píseň je ve svazku v menšině; vynikající je studie o modlitbách jako písních a písních jako modlitbách v barokních kancionálech (s. 71–80). Otevřené zůstává srovnání dvou reprezentativních konfesních kancionálů – *Cithary sanctorum* a *Cantu Catholici*.

Poněkud nám tu chybí finální zobecnění, jež by jednotlivé studie metodologicky a koncepčně ujednotilo a ukázalo na autorčin specifický pohled, stejně jako již zmiňované širší evropské pozadí.

Ivo Pospíšil